

TÜRKBİLİK REVÜSÜ

REVUE DE TURCOLOGIE

Fondée à Paris

Par

RIZA NOUR

TOME III, LIVRE 2

Rüyâ	Nâmık Kemal - Riza Nur.
Hürriyet şîri	" " " "
Kendi şîrlerimden [5 tâne]	Riza Nur.
Türk aruzu Acem aruzu değil, millî Türk aruzudur	R. N.
Türk şîrinin Vâhidi kıyâsîsi mısradır	R. N.
Türk Şîrinin ritmik unsurları	R. N.
Fakı Ahmede dâir	R. N.
Opera ve opera-komikler üzerine	R. N.
Errata [Samsun la Delile ve Janetin düğünü]	R. N.
Karmen	R. N.
Özdemir nen Dolun	R. N.
Leblebici Horhor	R. N.
Hâtırat parçaları [işlerin iç yüzleri] - 1	R. N.
M. E. Blochet	R. N.
L'Afghanistan, par René Dallot	Joseph Castagné
Bay N. e	R. N.
Ziya Şâkire	R. N.
Vatan hâini arnaud Hüseyin Câhid	R. N.

Türk marşı

Iner erkek boz kurt ulu Altaydan;
 Atlar uguz biner yagız aygıra,
 Renk alır bayrak al tandan, ak aydan;
 Yürür baturlar haykıra haykıra.
 Ölkelere dalarız.
 Biz Türküz andalarız.
 Açuna ün salarız.

Kalkın! Azdı zulum, yurdu bürüdü.
 Kanlı zâlim kudurdu, it ürüdü.
 Başlar uçurdu, yerlerde sürüdü.
 Hürriyet bagrın daglar.
 Millet karalar baglar.
 Evde analar aglar.

Türkün gidiyor nâmûsu, töresi.
 Yurdun kan doldu ovası, deresi.
 Zillet göresi, Mezara giresi
 Alçak, elde hançer,
 Kan içer.
 Bikmış millet candan geçer.

R. N.

TÜRK ARÛZU ACEM ARÛZU DEĞİL,
 MİLLÎ TÜRK ARÛZUDUR

Bizde hüküm süren umûmî bir fikir ve kanâata göre
 Türk arûzu Acem arûzudur. Hattâ bu kanâat okadar me-
 tîndir ki hiç kimse delil bile göstermek lüzûmünü his

etmez. Ali Şir Nevâyî (Mîzân -ul- Evzân. Mukaddeme), İbnî Haldun mukaddemesi mütercimi (kısım 3, s. 263), Muallim Nâci (İstîlâhâtı Edebiye. s. 27), Diyârî Bekirli Said paşa (Mîzân-ul-Edeb. s. 55) hep bu fikirdedirler. Fırınsız müelliflerinden De Tassy ise Türklerin Arab aruzunda tâdîlat yaparak Türk aruzunu vücûda getirdikleri fikrindedir.

* *

Türk arûzunu iyice tedkîk etmek için evvela Arab ve Acem aruzlarını tedkîk etdim. Bu esnâda bende Türk aruzunun Acem aruzu olmadığı fikri hâsıl oldu. Bu Hususda bibliyografi aradım ve bu üç aruzu mukâyeseli bir sûretde tedkîk etdim.

Arabça muhtelif aruz kitablarını, acemce Şemseddin Mohammed bin Kıs ar- Râzî nin Acem aruzuna dâir olan kitabını tedkîk ve mukayese etdim. Yine bunları muhtelif manüskırı ve basılmış bir sürü Türk aruz kitaplarındaki dâire, bahr ve vezinlerle mukayese etdim. Netîce şu Çıkdı:

Acemler Arab aruzundan 9 bahri tay, geri kalana kendileri de 2 bahr îcad edüb ilâve ederek kendi aruzlarını vücûda getirmişlerdir.

Bahri tavîl, medîd, basît, vâfir atdıkları bahrler arasındadır. İcad etdikleri serî ve mütedârik bahrleridir. Bu son iki bahr Arabda yokdur; halbuki Türkde vardır. Ve yine Arabda olub da Acemde olmayan tavil bahri Türkde vardır. Yine bahri basit Acemde yok, Arab ve Türkde vardır.

Bu vaziyet gösterir ki Acem aruzu arabinkinden, Türk aruzu Arab ve Aceminkinden başkadır.

Bu tedkîkı müfredata, esas unsurlara girerek yâni ayaklar (efâ'il ve tefâ'il) üzerinde de yaptım. Gördüm ki Acemin muhdes sakıl bahrlerinde فاعلاتن, فاعلان, مفاعيلن, مفاعيلن, فاعلاتن, فاعلان ayakları var ki bunlar Türk aruzunda yokdur, yine Acemde مفعلاتن, فاعلياتن, فاعلياتن, مفعلاتن, فاعلياتن, فاعلياتن ayakları var ki bunlar Türk aruzunda yokdur.

فاعليان, مستفعلاتن, متفعلاتان, مفتعلان, مفاعيلان, فعلتان ayakları var ki Türkde yokdur. Buna karşı Türkde مفاعلتن , متفاعلتن ayakları var ki Acemde yokdur. Halbuki bu iki ayak Arabda vardır. Arabda مفاعلتان, متفاعلتان, مفتعلان, مفاعيلان ayakları var, fakat Türkde yokdur. Arabda فاعليان, arab ve Acemde فاعليان, ayakları var Türkde yokdur. Daha bu misaller çok. Burada bu kadarı yetiştir. İşte bu farklar Acemdeki bir çok vezn, bahr ve hatta bâzi dâirelerin Türkde olamayacağını isbat etmektedir. Hâsılı, Arab va Acemde olan bâzi şeyler Türkde olmadığı gibi Türkde olan bâzi şeyler de ye Arabda , ye Acemde yokdur .

Demek ki Türk aruzu Acem aruzu degildir; Arab arûzu da degildir. Türkler aruz veznine geçdikleri zaman Acem ve Arab aruzlarından bâzi şeyler almış, bâzi şeyleri tay etmişler; bu sûretle müstakıl bir Türk aruzu vücûda gelmiştir. Bu bir seleksiyondur. Bunda âmil olan Türk dilinin bünyesidir. Bu aruz asırlar boyunca evolusiyona devan ederek, mesela medler düşerek فاعلان lar فاعلتن olmuş, bu suretle milli Türk arûzu vucud bulmuştur.

* *

Arabların aruzu îcadlarına dâir türlü ve zıd masallar vardır. Zan ediyorum ki aruz Arab îcadı degildir. Mîlad-dan çok evvel Hicaz, Yemen gibi Arab ölkeleri Romalıların kolonisi idi. Aruz latin ve Yunan dillerinin veznidir. Arablar unlardan almışlar, kendilerine göre unu genişletüb bir takım haşviyata bogmuşlardır.

* *

İşte, aruz millîleşmiş, Türke mal olmuştur. Demek aruz da bir Türk millî veznidir. Buna hucum edenler bu hakikatdan haberi olmayanlardır. Türkün orijinal vezni parmak hesâbı olmakla beraber aruz de Türk veznidir.

R. N.

4—Sezürler aslındaki yerlerinde olmalı.

5—Musiki notasında biraz durma varsa bu bir kelimenin bedenine gelmeyüb iki kelime arasına gelmelidir. Partisiyondaki durma, mola işâreti buna rehberlik eder.

6—Musikîde bir kelime veyâ bir cümle bâzan tekrar edilir. Bu halde unlara mukabil aynı aded hecelerde türkce kelime ve cümleler koymalıdır.

7—Çok sesle ve uzun bir zaman uzatılan notalara “a,o,u,, imla harfli hece koymak muvâfıktır. Esire çok uzatılamaz. En çok uzatmaga müsâid olan “ a „ dır.

8—Türkeede bence sarfî aksan yokdur.Mevcud aksan tekellümü olub söyleyiş tarzına göre yerini deyişdirir ve ekseriya kelime sonundadır. Bu sebeble bu tercümelerde aksanın pek ehemmiyeti yokdur. Türkçenin aksan meselesi henüz hal edilememiştir.

9—Türk vezninde uzun kısa hece olmadığından bu cihete de dikkata lüzum yokdur. Ancak kısa notalarda medli arabca kelime kullanmamaga dikkat etmelidir.

10 - Sâid(ascendant) ve nâzil(descendant)nota tercümeye têsir etmez.

R. N.

ERRATA

(Samsun la Delile, Janetin Düğünü için)

Samsun ile Delile, keza Janetin Düğünü basılırken mürettib yanlışları olmuşdur. Bir de başka yanlışlar var. Bunları burda düzeltiyorum.

Samsun ile Delilede :

Bestekârın adı Saen değil Sans talaffuz edilir.

Sahife	Satır	Yanlış	Doğru
7	8	modasında	sevdâsında
9	12	inceleşmiş	incelmiş
10	9	(netekim yazacağım)	kelimeleri tay olunacaktır.
12	20	“ tabiidir „ kelimesinden sôraya bu cümle ilâve olunacaktır :(Eger aruzlu bir vezin bestelenirken una uyarak beste yapılabilirse o başka .) .	
14	13	üncü satırın sonuna şu cümleler ilâve olunacak : Bu hâl mısra ortasında da olur. Tercüme edilecek bir şîrin veznini bulmak eger şîr besteli ise notasına, ye par- (tisiyonuna murâcaatla pek kolay olur.) .	
21	14	üncü satırın sonuna şu ilâve edilecektir : (Kılık eski türkcede kılmak masdarından iş demektir. Halbuki bizde kılık kıyâfet terkibi hâlinde elan kıyâfet mânasına kullanılmaktadır,) .	
26	1	ulu	ey hak
26	6	yenildi il	il yenildi (1)
26	8	ölsün il	il ölsün
26	13	niyaza	secdeye
28	10	ah, bunlar	eyvah ! Hep
28	13	var sâde göz yaşı	milletin yok başı
		ve milletin başı	var sade göz yaşı
28	16	kudretini	lutfunu siz
28	19	rahman bize	bize tanrı
29	3	sizlerde	o sizde
30	9	ô !	müstakıl bir satır olacaktır.
30	11	ah	„ „ „ „
30	15	yehovamız	yehova(1) bak
33	2	var ök,gazeb yelde	gazeb, ök var yelde
34	9	zincir kopsun	kır zinciri

37	3	ne bu ? köleler	ne bu? köle vurmuş
		vurmuş...	Ebimeleki
»	6	dag, dere	dere, dag
38	12	Samsun kumanda-	kalkan kökremiş bir ordu
		sında ilh...	Samsun ediyor kumanda;
			Yakdı, yıkdı,basdı, vurdu.
			Hâla yürüyor bu anda !)
»	17	faydasızdır	fayda yokdur
40	1	leke ilh...	Aşk leke sürsün adıda,
44	1	ben gönlümün ilh..	Gönlüm tahtine sultanın
44	3	amma aşkı...	Ah, fakat aşk haberini
»	15	çağırın şu...	şu çağırın tatlı sese
45	10	güzel yüzünü....	Güzel yüzü tez ört,döndür
48	4	bitmez	yetmez
49	16	güzelim amma	Hoşum, boş amma,
		boş, gönül hırçın	Gönlüm pek hırçın.
50	3	e, ümid eden	Uman sevgiden.
54	13	korkmayınız	Hiç korkmayın
57	8	azdı,	Hep bitirdi sizi !
59	17	fakat	Ah, sen
60	1	evet önce zâten...	Yâ... Zâten önceden...
»	17	...	Samsunu yenecek göz
			yaşım, ah, vahım!
63	21	Istemedim...	gelmezdim , fakat ah ,
			şürüklendim geldim...
64	13	ey sevgilim!...	Ey sen ! sevgim ! söyle
			neden,
65	9	Allahın...	...Tanrı has..
66	1	itdimdi seni intihab	Ben seni etdim intihab!
66	8	puselerine kandıkca	Pusene ben kandıkca,
»	14	Bir yüce...	yüce bir...
76	19	erpuşile,	öpüşile
69	8	severim seni	Severim seni delîle !

«	12	lâkin	Yok !... Yok, hayır...
«	18	Kudretile bini Allah	Bak beni o kâdir allah
71	1	Kalbimde saklı olan sır,	Bende saklı olan o sır
«	7	gayretin boşdur nâfile	Gayretin boş,yok nâfile.
«	12	deyince faş eyle	Deyince : “sır söyle,,
72	3	geçdi	Rabbim
73	1	bırak beni	Beni bırak !
79	8	Kardeşler !...	Millet! şu....
81	18	bakşanal	Bakanal
82	14	içelim, seninle	Haydi!Al, içelim Samsun!
		Samsun !	
83	16	bir hatırla	hatırla bir, o günü,
«	17	etdigimiz düğünü	Etdigimiz o düğünü !
84	14	sozüge	Sözüne
«	15	sana	ona
«	20	onun tatlıdi her ânı,	Pek tatlıdır her bir ânı,
85	2	yehuda	Yehovan
85	4	bu dua	o duan
85	11	fursat verme, ey	Yok, fursat verme,
		yehova!	Yehova!
87	8	Ey yeri,göğü yaradan,	Ey,Hak!Dünyayı yaradan.
87	9	ölüsü	ulusu
88	12	gizledigin	gizledign
91	16	kuwet verdin de	Kuwet verdin, şu
		kolumuz	kolumuz,

* *

Janetin Düğününde :

1		Farer	karre
8	13	oh, yalnızım..,	Oh, oh yalnızım kendi...
10	6	şaşırmış	Göz açmış...
10	7	kalkub yataktan	Yatagımdan tez endim,
10	17	bu satırdan sôra	şu iki mısra ilâve edilecek;

Gıdelim Janet!

Evet!

- 11 18 Bu eserdeki bütün (nâhiyecî) ler (noter) yapıla-
caktır, ve mısraa iki hece daha ilâvesi lâzımdır.
- 13 8 ...iderim! Yolda... ...iderim! Amma yolda...
- 27 5 Margo sert bir dilbaz O değil sert dilbaz,
- 27 6 değil,... Hem de derdi...
- 29 14 gelemedi geldimdi
- 31 21 Öfkeli gibisin, yâhu Öfken vavrı gibi yâhu!
- 32 20 ko tü!
- 37 12 imzâmı imzâyı
- 51 9 Azîzem, Vah, senin hiç... ..
- 56 13 giderken giyerken
- 57 2 Saraya dönsün, uyuyor Sarya dönsün yuvamız!
- 57 3 Amma sessiz sessiz, Uyuyor, ha, sessiz
- 57 4 uyuyor! Yapınız!
- 57 27 perdeler korur... Korur perdeler...
- 59 13 Amma, abla! Aman, abla!
- 61 hâşiye bu şarkı bu bülbül şarkısı
- 61 hâşiye bubêpine Aubêpine
- 63 12 göz göz ucîle
- 63 14 üzerine içine
- 63 24 lâkin gün doğdu hah; Hah, gün doğdu, işte
- 69 21 Sevincden iç hoplar, [Sevincden hep içim
oynar. hoplar.
- 75 6 ... bu benim... Ey halk! Benim bu karım!
- 77 2 bildimdi. ilh Bildim ordeydi, o yavrum ah!
- 77 21 senin o... Senindir...
- 78 2 Janet! Canım sevgilim A, Janet! Gel sevgilim!
- 78 3 üçüncü satırından sôra şu beyit ilâve edilecek :
Bu aşkı korur rabbim.
Sevelim! Sevelim dâim!

R. N.